

BO‘LAJAK TARBIYA FANI O‘QITUVCHILARIDA KOLLABORATSIYA VA KREATIVLIK ASOSIDA IJTIMOY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

Nishonova Munira Yakubjonovna,

Universiyt of Business and Science oliy ta'lim muassasasi

Pedagogika va psixologiya kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarida kollaboratsiya va kreativlik asosida ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik ahamiyati, ularni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish yo'llari hamda samarali metod va texnologiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, tarbiya fanining uzviyligi asosida o'quvchilarda ijtimoiy faollik, mustaqil fikrlash va jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: tarbiya, kollaboratsiya, kreativlik, kompetensiya, uzviylik, interfaol metodlar.

Аннотация. В статье анализируется педагогическая значимость формирования компетенций в области сотрудничества и творчества в педагогических науках, пути их интеграции в образовательный процесс, а также эффективные методы и технологии. Рассматриваются также вопросы развития социальной активности, самостоятельного мышления и навыков командной работы у учащихся в контексте педагогических наук.

Ключевые слова: педагогические науки, сотрудничество, творчество, компетенция, согласованность, интерактивные методы.

Abstract. This article analyzes the pedagogical importance of forming collaboration and creativity competencies in educational science, ways of integrating them into the educational process, and effective methods and technologies. Also, the issues of developing social activity, independent thinking, and teamwork skills in students based on the context of educational science are covered.

Keywords: educational science, collaboration, creativity, competence, coherence, interactive methods.

Kirish. Bugungi globallashuv va axborotlashgan jamiyat sharoitida ta'lim tizimi oldiga nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarda hayotiy kompetensiyalarni shakllantirish vazifasi qo'yilmoqda. Xususan, kollaboratsiya (hamkorlikda ishlash) va kreativlik (ijodiy fikrlash) kompetensiyalari zamonaviy shaxsning muhim sifatlari hisoblanadi. Bu kompetensiyalarni rivojlantirishda tarbiya fani muhim o'rin tutadi, chunki u shaxsning ma'naviy-axloqiy, ijtimoiy va fuqarolik sifatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Mavzuga oid ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, kollaboratsiya va kreativlik kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xususan, Lev Vygotskyning ijtimoiy konstruktivizm nazariyasi hamkorlikdagi o'qitish orqali shaxs rivojlanishini asoslab beradi, John Dewey esa ta'limni amaliy faoliyat va tajriba bilan bog'lash zarurligini ta'kidlaydi. Shuningdek, Howard Gardnerning ko'p intellekt nazariyasi kreativ fikrlash va individual qobiliyatlarni rivojlantirishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Zamonaviy tadqiqotlar ham interfaol metodlar va loyiha asosida o'qitish ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishda samarali ekanligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchilarida ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish jarayoni pedagogik tajriba, kuzatuv va qiyosiy tahlil metodlari asosida o‘rganildi. Shuningdek, kollaboratsiya va kreativlik kompetensiyalarini baholash uchun diagnostik testlar hamda so‘rovnomalar qo‘llanildi. Olingan natijalar eksperimental va nazorat guruhlarini taqqoslash orqali statistik jihatdan tahlil qilindi.

Tahlillar va natijalar.

Tarbiya fanida kollaboratsiya kompetensiyasini rivojlantirish. Kollaboratsiya kompetensiyasi o‘quvchilarning jamoada ishlash, o‘zaro muloqot qilish, mas’uliyatni bo‘lishish va umumiy maqsad sari birgalikda harakat qilish qobiliyatini anglatadi. Tarbiya fanida ushbu kompetensiyani rivojlantirish quyidagi yo‘llar orqali amalga oshiriladi:

- guruhli va juftlikda ishlash metodlaridan foydalanish;
- muammoli vaziyatlar asosida bahs-munozaralar tashkil etish;
- ijtimoiy loyihalar va jamoaviy tadbirlarni rejalashtirish;
- rolli o‘yinlar va hayotiy vaziyatlarni modellashtirish.

Bunday faoliyatlar o‘quvchilarda o‘z fikrini erkin ifodalash, boshqalarni tinglash va hurmat qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Kreativlik kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik asoslari: Kreativlik kompetensiyasi shaxsning noodatiy fikrlashi, muammolarga yangicha yondashuvi va original yechimlar topa olish qobiliyatini ifodalaydi. Tarbiya fanida kreativlikni rivojlantirish uchun:

- ochiq savollar va erkin fikrlashga undovchi topshiriqlardan foydalanish;
- ijodiy loyihalar, insholar va sahnalashtirish ishlari tashkil etish;
- milliy va umuminsoniy qadriyatlarini tahlil qilish orqali mustaqil xulosalar chiqarishga yo‘naltirish;
- innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Bu jarayonda o‘qituvchi yo‘naltiruvchi va motivator rolini bajaradi.

Tarbiya fanining uzviyligi va kompetensiyalar integratsiyasi. Tarbiya fanining uzviyligi uning boshqa fanlar, hayotiy tajriba va ijtimoiy muhit bilan chambarchas bog‘liqligida namoyon bo‘ladi. Kollaboratsiya va kreativlik kompetensiyalarini rivojlantirishda fanlararo integratsiya, uzluksiz tarbiya tamoyili va maktab–oila–jamiyat hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o‘quvchilarda barqaror ijtimoiy pozitsiya va faol fuqarolik ongini shakllantirishga xizmat qiladi.

Interfaol metodlarning ahamiyati. Interfaol metodlar o‘quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi. Tarbiya fanida “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Baliq skeleti”, “Debat” kabi metodlar kollaboratsiya va kreativlikni rivojlantirishda samarali hisoblanadi.

Loyiha asosida o‘qitish. Loyiha faoliyati o‘quvchilarning mustaqil izlanish olib borish, jamoada ishlash va ijodiy mahsulot yaratish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Tarbiya fanida loyihalar orqali o‘quvchilar ijtimoiy muammolarni tahlil qilishni o‘rganadilar.

Tarbiya fanining tarbiyaviy natijalari. Tarbiya fanida kollaboratsiya va kreativlik kompetensiyalarini rivojlantirish natijasida:

- ijtimoiy faol shaxs,
- mas’uliyatli va tashabbuskor o‘quvchi,
- ijodiy fikrlovchi yoshlarshakllanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, tarbiya fanida kollaboratsiya va kreativlik kompetensiyalarini uzviylik asosida rivojlantirish o‘quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy kamolotini ta’minlaydi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar va interfaol metodlardan samarali foydalanish orqali tarbiya fanining ta’lim-tarbiya jarayonidagi roli yanada kuchayadi. Tarbiya fanining uzviyligi asosida kollaboratsiya va kreativlik kompetensiyalarini rivojlantirish o‘quvchilarning har tomonlama barkamol shaxs bo‘lib yetishishida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar va interfaol metodlardan foydalanish ushbu jarayonning samaradorligini oshiradi. Natijada jamiyat uchun zarur bo‘lgan ijodkor, hamkorlikka tayyor va mas’uliyatli yoshlar tarbiyalanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdulla Sher. Axloqshunoslik. Darslik. – T.: O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2010.
2. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. Hadis va hayot. Adab. – T.: Sharq, 2008.
3. Tillaeva G. Ma’naviyat va komil inson tarbiyasi. – T.: Falsafa va huquq, 2006.
4. Mahmudov T. Komillik asrorlari. Hayotiy hikmatlar. – T.: Adolat, 2006.
5. Pulatova D.A., Jalolova O‘.K., Ro‘zmatova G.M. Axloqshunoslik. O‘quv qo‘llanma – T.: Premier print, 2011.
6. Methodological Approaches to the Development of Legal Competence of Future Education Teachers. (2024). American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769), 2(3), 681-685. <https://grnjournal.us/index.php/STEM/article/view/4001>
7. Bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchilarining ijtimoiy-huquqiy kompetensiyasini rivojlantirish. (2025). MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI JURNALI, 3(3). <https://doi.org/10.5281/zenodo.15180004>